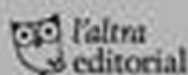
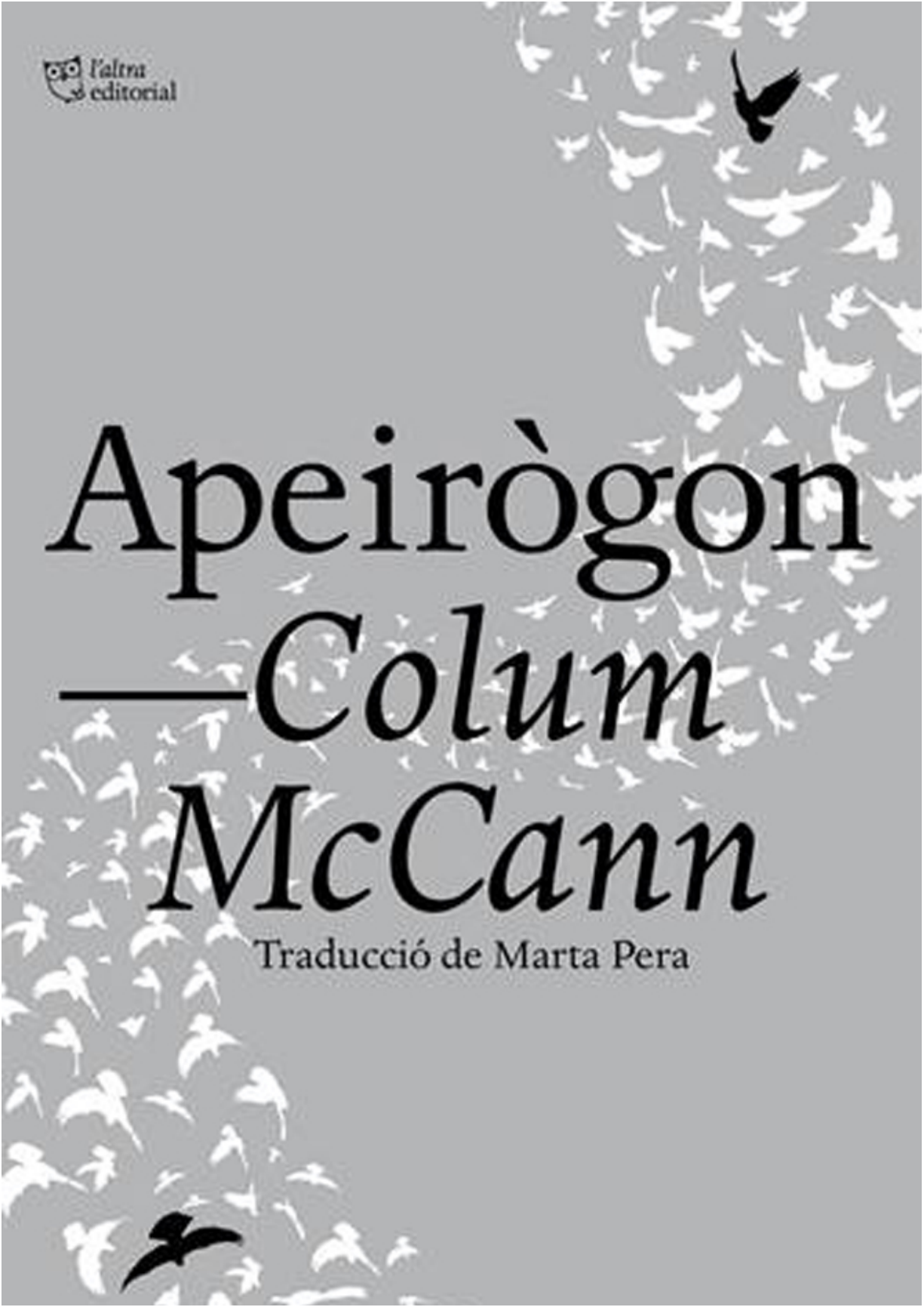

Apeirògon —*Colum* *McCann*

Traducció de Marta Pera

The logo for 'l'altra editorial' features a stylized owl icon to the left of the text 'l'altra editorial'.The book cover has a grey background with a pattern of white birds in flight. Two birds are highlighted in black: one in the upper right and one in the lower left.

Apeirògon —Colum McCann

Traducció de Marta Pera

Apeirògon

COLUM McCANN

APEIRÒGON

Traducció de Marta Pera Cucurell

Barcelona

Apeirogon és una obra de ficció. Tots els incidents i diàlegs, i tots els personatges, amb excepció d'unes quantes figures històriques i públiques, són producte de la imaginació de l'autor. Quan apareixen personatges reals, les situacions, els incidents i els diàlegs relacionats amb aquestes personatges són ficticis. Els noms, els personatges, els llocs i els incidents, bé són producte de la imaginació de l'autor o bé s'usen de manera fictícia. En tots els altres respectes, qualsevol semblança amb persones vives o mortes és pura coincidència.

Títol original: *Apeirogon*

© Colum McCann, 2020

Primera edició: octubre del 2021

© de la traducció: Marta Pera Cucurell, 2021

Les citacions de l'Alcorà són de la traducció de Míkel de Epalza,
Proa 2001.

© d'aquesta edició: L'Altra Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes, 628, àtic 2a

08007 Barcelona

www.laltraeditorial.cat

Producció de l'ePub: booqlab

Maquetació: EdicTal

ISBN: 978-84-123925-4-8

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització prèvia i per escrit de L'Altra.

Tots els drets reservats.

Per a la Sally

NOTA DE L'AUTOR

Els lectors familiaritzats amb la situació política d'Israel i Palestina s'adonaran que les forces motrius que hi ha al cor d'aquest llibre, en Bassam Aramin i en Rami Elhanan, són reals. Quan dic «reals» vull dir que la seva història –i la de les seves filles, l'Abir Aramin i l'Smadar Elhanan– estan ben documentades tant en films com per escrit.

Les transcripcions de les paraules de tots dos homes a la part central del llibre s'han elaborat a partir d'una sèrie d'entrevistes a Jerusalem, Nova York, Jericó i Beit Jala, però en totes les altres parts del llibre en Bassam i en Rami m'han permès que model i remodeli les seves paraules i el seu món.

Tot i aquestes llibertats, confio ser fidel a la veritable realitat de les seves experiències compartides. Vivim la nostra vida, va suggerir Rilke, en cercles que s'eixamplen i s'estenen per tota la superfície.

2016

I

Els turons de Jerusalem són un bany de boira. En Rami avança de memòria per un tram recte i calcula el peralt del següent revolt.

Amb seixanta-set anys, s'inclina gairebé fins a terra sobre la moto, la jaqueta enconxada, el casc ben ajustat. És una moto japonesa, 750 cc. Una màquina àgil per a un home de la seva edat.

En Rami fa anar la moto a tota pastilla, fins i tot si fa mal temps.

Tomba bruscament a la dreta als jardins, on la boira s'alça i revela la foscor. *Corpus separatum*. Redueix la marxa i passa rabent per davant d'una torre militar. Els llums de sodi es veuen borrosos al matí. Per un moment, un petit vol d'ocells enfosqueix el carbassa.

Al peu del turó la carretera s'endinsa en un altre revolt, entenebrit per la boira. Canvia a segona, deixa anar l'embragatge, agafa el revolt amb suavitat i torna a la tercera. La carretera Número U sobre les ruïnes de Qalunya: aquí hi ha tota la història apilonada.

Accelera al final de la rampa, agafa el carril interior, deixa enrere els indicadors de *Ciutat Vella*, de *Giv'at Ram*. La carretera és una escampada de fars matiners.

S'inclina a l'esquerra i avança com un salmó cap al carril més ràpid, cap als túnels, la Barrera de Separació, la ciutat de Beit Jala. Dues respostes per a un sol viratge: Giló a un costat, Jerusalem a l'altre.

Aquí la geografia ho és tot.

2

AQUESTA CARRETERA PORTA A L'ÀREA «A»
SOTA L'AUTORITAT PALESTINA
PROHIBIDA L'ENTRADA

A CIUTADANS ISRAELIANS
ÉS PERILLÓS PER A LA VOSTRA VIDA
I VA CONTRA LA LLEI ISRAELIANA

3

Cinc-cents milions d'ocells tracen un arc sobre els turons de Beit Jala cada any. Els mou un atavisme ancestral: puputs, grives, papamosques, bosquerols, cucuts, estornells, botxins, batallaires, còlits del nord, corriols, suimangues, falciots, pardals, enganyapastors, òlibes, gavines, esparvers, àguiles, milans, grues, aligots, territs, pelicans, flamencs, cigonyes, bitxacs clapejats, voltors, gaigs blaus d'Europa, garses brunes aràbigues, abellerols, tórtoraes, tallaretes, cueretes grogues, tallarols de casquet, piules gola-roges, martinets.

És la segona superautopista migratòria més transitada del món: la recorren quatre-centes espècies d'ocells diferents pel cap baix, a diferents nivells del cel. Llargues ves baixes decidides i xisclaires. Viatgers únics volant a ras d'herba.

Cada any apareix un nou escenari a baix: assentaments israelians, blocs de pisos palestins, jardins als terrats, barracons, barreres, carreteres de circumval·lació.

Alguns ocells migren de nit per evitar els depredadors, seguint les seves rutes siderals, el·líptiques per la velocitat, devorant-se els propis músculs i intestins a ple vol. Altres viatgen durant el dia per aprofitar els corrents ascendants tèrmics, el vent calent que els alça les ales per poder planar.

De vegades bandades senceres tapen el sol i unten ombres sobre Beit Jala: els camps, les terrasses escarpades, els oliverars dels afores de la ciutat.

Si t'ajeus a la vinya del monestir de Cremisan a qualsevol hora del dia veuràs els ocells al cel, viatjant en els seus trajectes xerraires.

Aterren en arbres, pals de telèfon, cables elèctrics, torres d'aigua, fins i tot sobre el Mur, on en un moment o altre són un blanc per als joves tiradors de pedres.

4

Les antigues fones estaven fetes d'un tros de pell de vaca de la mida d'un pegat per a l'ull, perforat amb petits traus per on passaven uns cordons de cuir. Les fones servien als pastors per espantar els predadors que rondaven a la vora dels ramats itinerants.

El pastor agafava la bosseta de pell amb la mà esquerra i els cordons amb la dreta. Calia haver practicat molt per tirar amb precisió. Havent posat una pedra al pedaç, el tirador tibava bé els cordons. La brandava unes quantes vegades molt per sobre del seu cap fins al moment en què deixava anar la pedra amb naturalitat. La bosseta s'obria i la pedra volava. Alguns pastors podien encertar un objectiu de la mida d'un ull de xacal que estigués a dues-centes passes.

La fona aviat va prosperar en l'art de la guerra: la capacitat d'encendre un pendent escarpat i els murs amb merlets la van fer crucial per a l'atac a ciutats fortificades. Es van contractar legions de foners. Duien tot el cos protegit amb una armadura i anaven amb carros abarrotats de pedres. Quan el terreny es feia intransitable –fossats, trinxeres, barrancs secs del desert, terraplens abruptes, camins sembrats de roques– baixaven i anaven a peu, amb bosses de colors en bandolera. La més fonda contenia fins a dues-centes pedres petites.

En els preparatius de la batalla era costum pintar almenys una de les pedres. El talismà es posava al fons de la bossa quan el tirador anava a la guerra, amb l'esperança de no haver d'arribar a agafar mai l'última pedra.

5

Als voltants de la batalla es reclutaven nens –de vuit, nou, deu anys– perquè cassin els ocells del cel. S'esperaven a la vora dels uadis, s'amagaven sota els matolls del desert, tiraven pedres des de murs fortificats. Encertaven tótores, guatlles, ocells cantaires.

Alguns ocells els capturaven encara vius. Els ajuntaven i els tancaven en gàbies de fusta un cop els havien tret els ulls perquè es pensessin que sempre era de nit: llavors els ocells s'afartaven de gra durant dies i dies.

Quan s'havien engreixat fins a fer el doble de la seva mida normal, els rostien en forns de fang i els servien amb pa, olives i espècies.

6

Vuit dies abans de morir, després d'una espectacular orgia gastronòmica, François Mitterrand, el president de França, va demanar un últim plat d'hortolà, un ocellet cantaire de coll groc no pas més gros que el seu polze. Aquella delicadesa representava per a ell l'ànima de França.

El personal del servei de Mitterrand supervisava la caça d'aus silvestres en un poble del sud. Subornaven la policia local, planejaven la caça, i capturaven els ocells a l'alba, amb unes xarxes especials d'un teixit molt fi a l'entrada del bosc. Ficaven els hortolans en caixes i els portaven en una furgoneta de vidres foscos a la casa de camp de Mitterrand a Latche, on passava els estius quan era petit. Sortia l'ajudant del xef i s'enduia les caixes a dintre. Alimentaven els ocells durant dues setmanes fins que estaven a punt de rebentar de tan grassos i després, aguantant-los per les potes sobre un cubell d'armanyac pur, hi sucaven el cap per ofegar-los de viu en viu.

Després el xef els plumava, salava, empebrava i els coïa durant set minuts en el seu propi greix abans de posar-los en una cassola blanca acabada d'escalfar.

Quan van servir el plat, a la sala emplaonada de fusta –amb la família de Mitterrand, la seva dona, els seus fills, la seva amant, els seus amics– es va fer un silenci. Ell es va asseure amb l'esquena ben dreta, es va apartar les flassades de la falda, va fer un glop de Château Haut-Marbuzet anyenc.

–L'única cosa interessant és viure –va dir Mitterrand.

Es va tapar el cap amb un tovalló blanc per inhalar l'aroma dels ocells i, com dictava la tradició, per amagar aquell acte als ulls de Déu. Va agafar els ocells i se'ls va menjar sencers: la carn suculenta, el greix, la freixura

amargant, les ales, els tendrums, el fetge, els ronyons, el cor calent, les potes, els diminuts ossets del cap que li cruixien entre les dents.

Va trigar uns quants minuts a acabar-se'ls, amb la cara amagada tota l'estona sota el tovalló blanc. La família sentia el soroll dels ossos esmicolant-se.

Mitterrand es va eixugar la boca amb el tovalló, va enretirar la cassola de terrissa, va aixecar el cap, va somriure, va dir bona nit i es va aixecar per anar-se'n al llit.

Va dejunar durant els següents vuit dies i mig, i va morir.

7

A Israel se segueix el rastre dels ocells amb un radar complex situat al llarg de les rutes migratòries per tot el país –Elat, Jerusalem, Latrun– amb enllaços amb les instal·lacions militars i amb les oficines de control del trànsit aeri de l'aeroport Ben Gurion.

Les oficines del Ben Gurion són de tecnologia punta i finestres de vidres foscos. Taulers de control d'ordinadors, ràdios, telèfons. Un equip d'experts, formats en aviació i matemàtiques, estudia el patró del vol: la mida de les bandades, les rutes, la forma, la velocitat, l'altura, la conducta prevista en patrons climàtics, la possible reacció a vents laterals, xalocs, tempestes. Els operadors creen algorismes i envien avisos d'emergència als controladors i a les línies aèries comercials.

Una altra línia directa està dedicada a les Forces Aèries. *Estornells a 1.000 peus al nord del port de Gaza, 31.52583°N, 34.43056°E. Quaranta-dues mil grues del Canadà a uns 750 peus sobre la riba sud del mar Roig, 20.2802°N, 38.5126°E. Moviment inusual de bandades a l'est d'Acre, precaució guarda costanera, pronòstic de tempesta. Bandada prevista d'oques del Canadà a l'est del Ben Gurion a les 0200 hores, coordenades exactes per determinar. Informe d'un parell de ducs del desert en arbres a prop de plataforma d'aterratge d'helicòpters B, sud d'Hebron, 31.3200°N, 35.0542°E.*

A la tardor i a la primavera els ornitòlegs estan més enfeïnats perquè les grans migracions són al punt àlgid: de vegades les pantalles semblen tests de Rorschach. Col·laboren amb observadors d'ocells sobre el terreny, tot i que un bon rastrejador pot intuir la classe d'ocell només per la forma de la bandada al radar i per l'altura a què vola.

A l'escola militar els pilots de combat estudien els intricats patrons de les migracions d'aus per poder evitar les caigudes en picat en el que anomenen zones de plaga. Qualsevol cosa pot ser important: un basal gran a prop de la pista pot atreure una bandada d'estornells; un clap de petroli pot empastifar les ales d'un ocell de presa i desorientar-lo; un incendi en un bosc pot desviar del seu curs un vol d'oques.

En les estacions migratòries, els pilots procuren no viatjar durant períodes llargs a menys de tres mil peus.

8

Un cigne pot ser tan fatal per a un pilot com una granada propulsada per coet.

9

A la tardor de la primera intifada, van trobar un parell d'ocells que migraven d'Europa al nord d'Àfrica a les xarxes japoneses dels vessants de l'oest de Beit Jala. Estaven entortolligats l'un amb l'altre amb les potes atrapades en un sol fil, les ales frenètiques contra la xarxa, de manera que al principi semblaven un sol ocell de forma estranya.

Els va trobar un noi de catorze anys, en Tarek Khalil, que al principi va pensar que eren massa petits per ser migradors: potser eren tallarols de casquet. S'hi va acostar. Aquella piuladissa agonitzant el va deixar atònit. Va desentortolligar els ocells, els va posar en dues bossetes de roba i els va portar turó amunt fins a l'estació d'anellament d'ocells per identificar-los i etiquetar-

los: l'envergadura de les ales, la mida de la cua, el pes, el sexe, el percentatge de greix corporal.

Era la primera vegada que en Tarek veia uns animals com aquells: de cap verd, bells, misteriosos. Va fullejar guies i va revisar els registres. Ocells cantaires, segurament d'Espanya, o de Gibraltar, o del sud de França. No sabia què fer-ne. La seva feina consistia a posar-los una petita anella de metall amb un número a les potes, amb unes alicates i una cinta numerada, per poder registrar la migració abans de deixar-los anar.

En Tarek va preparar les anelles. Els ocells eren tan prims que no pesaven més que una cullerada d'espècies. Potser les anelles de metall els desequilibrarien el vol, va pensar.

Va vacil·lar un moment, va tornar a posar els ocells a les bossetes de roba i se'ls va emportar a casa seva, a Beit Sahour. Va pujar pels costeruts carrers empedrats bressolant els ocells a les bosses. Va penjar gàbies a la cuina. Durant dos dies, les dues germanes d'en Tarek van donar menjar i aigua als hortolans. El tercer dia, en Tarek va tornar els ocells cantaires al vessant del turó per deixar-los marxar, sense anelles, entre els albercoquers.

Un dels ocells se li va quedar uns moments al palmell de la mà abans d'alçar el vol. Se'l va passar d'un dit a l'altre. Les urpes es van clavar en una durícia de la mà. El coll diminut es va girar sobre el tou del palmell. Es va alçar, insegur, i després va esbategar i es va enlairar.

Sabia que tots dos ocells anirien indocumentats. Com a record, el noi es va penjar les dues anelles d'alumini que els havia tret –amb els números de seqüència– en una cadena fina de plata que duia al coll.

Dos mesos després, en Tarek sentia les anelles rebotint-li al coll quan baixava pel carrer de la Verge Maria amb els seus germans grans a tirar pedres.

IO

L'estació d'anellament d'ocells de l'escola Talitha Kumi és una de les dues que hi ha a Cisjordània: forma part d'un centre mediambiental amb un museu d'història natural, un programa de reciclatge, un projecte de tractament

d'aigües, una unitat educativa i un jardí botànic ple de gessamí, malva reial, cards, ortiga romana i rengleres d'harmala de flor groga.

Des del centre es veu, més avall, el Mur, que s'enrosca entre el paisatge. Més lluny, les teulades de terra cuita dels assentaments s'escampen pel cim dels turons, envoltades de tanques electrificades.

A la vall hi ha tantes carreteres noves i ponts i túnels i blocs de pisos que els ocells graviten cap a la petita porció de la falda del turó on poden descansar i menjar entre els fruiters i l'herba alta.

Caminar pel centre mediambiental de quatre hectàrees, entre els tamarius, les oliveres, les figueres de moro i les mates florides de les terrasses és com caminar per la vora d'un pulmó que estreny.

II

Sovint es pot veure un dirigible blanc enlairant-se sobre Jerusalem i surant sobre la ciutat; després desapareix, torna a enlairar-se, torna a desaparèixer. Vist des dels turons de Beit Jala –a uns quants quilòmetres de distància– el dirigible sense marques sembla un núvol petit, una favassa, una mosca del bestiar.

De vegades un ocell s'hi posa a sobre i viatja de franc, deixant-se dur mandrosament durant un parell de quilòmetres fins que torna a baixar en picat: un rossinyol que salta alegrement de l'esquena d'una àguila.

L'aeronau, que la tripulació israeliana i els tècnics del radar anomenen Fat Boy Two, normalment plana a uns mil peus d'altura. Està feta de Kevlar i d'alumini. A la part de sota del dirigible hi ha una cabina de vidre. És un espai amb capacitat per a tretze homes amb una sèrie d'ordinadors i de càmeres d'infrarojos prou potents per triar i identificar els números i els colors de cada una de les matrícules de cotxe de la carretera, fins i tot les que passen a gran velocitat.

La placa de la matrícula d'en Rami és groga.

I3

Mira el rellotge de la moto, després el seu del canell. Un moment de confusió. Una hora de diferència. Horari d'estiu. És fàcil posar el rellotge a l'hora, però sap que s'endinsarà en el dia d'altres maneres. Cada any igual: si més no per uns quants dies, Israel i Palestina es porten una hora de diferència.

Ara no s'hi pot fer res. No serviria de res tornar a casa. Podria matar el temps quedant-se una estona més a l'autovia. O voltar per algunes de les carreteres secundàries de les valls. Buscar un tram on pugui posar la moto a tota llet, injectar una mica de potència al dia.

Passa a la quarta, mira la línia vermella del compte-revolucions. Avança a tota pastilla un camió llarg, després passa suaument a la cinquena.

I4

Una bala de goma, disparada des del tub de metall de la punta d'un M-16, abandona el canó del fusell a més de cent seixanta quilòmetres per hora.

Les bales són tan grosses que es poden veure, però tan ràpides que no es poden esquivar.

Primer les van provar a Irlanda del Nord, i els britànics en deien *pica-genolls*: estaven dissenyades per disparar-se des de terra, perquè rebotessin i copegessin les cames dels revoltats.

I5

La bala que va matar l'Abir va viatjar quinze metres per l'aire abans d'encastar-se-li a la part de darrere del cap i destrossar-li els ossos del crani com els d'un petit hortolà.

Havia anat a la botiga a comprar caramels.

I6

Per dos xéquels l'Abir s'hauria pogut comprar un braçalet amb la inscripció *M'estima, No m'estima* gravada. Però es va comprar dos *iswarit mlabase*: pastilles dures de caramel rosa, carbassa, groc i blau cel enfilades formant un braçalet.

Va allargar els diners per sobre del taulell fins a posar-los a la mà de la botiguera, que va treure els braçalets d'un gran pot de vidre.

Quan anaven cap a l'escola, l'Abir va donar el segon braçalet a la seva germana Areen.

I7

Des que van matar l'Abir, en Bassam ha anat cada dia a la mesquita abans que surti el sol per participar en les pregàries opcionals d'abans de l'alba.

Té quaranta-vuit anys i travessa la foscor amb una lleugera coixesa i un cigarret dins la mà tancada. És prim, esvelt, està en forma. La coixesa l'estampa en el món: si no fos per això, passaria pràcticament desapercebut. Així i tot, hi ha una agilitat latent, una sorpresa nervada, com si en qualsevol moment es pogués escapar d'un bot de la coixesa i deixar-la abandonada.

Llença el cigarret al camí d'entrada de la mesquita, l'aixafa amb la vamba. Aïllat de tot, s'allisa la camisa blanca amb la mà, puja els esglaons, es treu les sabates, hi entra amb el peu dret, s'agenolla a la part de darrere de la sala i s'inclina davant del seu Déu il·limitat.

Prega per la seva dona, pels seus cinc fills, per la memòria de l'Abir. *Al·là, guardeu-nos de les atrocitats, públiques o amagades*. D'un en un, els grans del rosari baixen lentament pels dits fins a l'altre costat de la mà.

Mentre el sol naixent esgarrapa les finestres, una petita estella d'ombra puja pels esglaons de pedra com punts de mitja. En Bassam neteja el terra amb

una escombra de bruc i desplega les estores enrotllades, repenjades a la paret de llavant.

De fora arriba olor de carbó i de cànem. La bonior del trànsit que es desperta, el confort del muetzí, els lladrucs dels gossos de carrer.

En Bassam repassa metòdicament tota la nau, cobreix tot el terra amb estores, i després amb casquets i rosaris per a les primeres pregàries del dia.

18

Una ciutat ni d'aquí ni d'allà, Anata és com un estrany arxipèlag urbà –una vila palestina, a Cisjordània, sota l'ocupació israeliana, governada per Jerusalem. Està envoltada gairebé del tot pel Mur de Separació.

A la part de dalt dels turons hi ha unes quantes cases luxoses –pedra blanca, columnes de marbre, arcs alts, finestrals–, però aviat comença el caos de més avall.

El pendent és abrupte i vertical. Les antenes parabòliques proliferen als terrats. Els coloms xisclen a les gàbies. La roba estesa aleteja als fils d'estendre penjats entre els pisos. Nois amb el tors nu esquiven amb les bicicletes els sots del camí. Van turó avall, entre els contenidors desbordats i les piles de brossa.

Els carrers són plens de trànsit sense semàfors. A tot arreu hi ha neó. Botigues de neumàtics, forns de pa, quioscos de reparació de telèfons mòbils. Els homes, a l'ombra, fingeixen despreocupació. Sobre seu suren núvols de fum de cigarret. Les dones s'afanyen sota el hijab. Cadàvers de be, desolats, penjats en ganxos d'acer davant de les carnisseries. Dels altaveus brolla música pop. A tot arreu hi ha piles de runa.

La ciutat carrega sobre les espatlles el camp de refugiats de Xuafat. Xuafat creix cap amunt, blocs de pisos sobre blocs de pisos. No pot arribar a cap altre lloc que al cel.

És fàcil entrar al camp –només s'ha de passar per la porta giratòria metàl·lica del punt de control i seguir caminant–, però és més difícil sortir-ne. Per viatjar a Jerusalem cal un carnet d'identitat o un permís. Per anar a qualsevol altre lloc de Cisjordània –cosa que, com en Bassam, s'ha de fer si es

té una placa de matrícula verda–, una sola carretera plena de sots permet escapar-se.

19

La vora d'un pulmó que estreny.

20

Imagina-t'ho així: ets a Anata, al seient de darrere d'un taxi, amb una nena entre els braços. Li acaben de disparar una bala de goma darrere del cap. Vas cap a l'hospital.

El taxi està encallat en un embús. La carretera de Jerusalem que passa pel punt de control està tancada. En el millor dels casos, us detindran si proveu de passar il·legalment. En el pitjor, us engegaran un tret tant a tu com al taxista mentre porteu la nena amb un tret al cap.

Mires avall. La nena encara respira. El taxista posa la mà al clàxon. El cotxe de darrere toca el clàxon a tot drap. El de davant s'hi afegeix. El soroll cada vegada és més fort. Mires per la finestra. El cotxe frega una pila d'escombraries. Bosses de plàstic voleien amb el vent. No aneu enlloc. La calor t'aclapara. Una gota de suor et cau de la barbeta al seient de plàstic.

El taxista torna a tocar el clàxon. El cel és blau amb cintes de núvol esquinçades. Quan el cotxe avança, la roda de davant s'enfonsa en un altre sot. Els núvols, penses, són la cosa més ràpida, aquí. Després hi ha moviment. Les pales de dos helicòpters tallen el blau.

Una part de tu vol sortir i portar la criatura destrossada a coll, però li has de sostenir el cap amb les mans i procurar no moure't i que sota vostre tampoc no es mogui res.

21

Diuen que el Jeremies bíblic –també conegut com el profeta ploraner, escollit per Déu perquè anunciés els desastres imminents– va néixer a l'antiga Anata. Es pot veure la seva imatge al sostre de la Capella Sixtina de Roma, pintada per Miquel Àngel al principi del segle setze.

A la pintura, que és en un costat del presbiteri, a prop de la part davantera de la capella, veiem Jeremies assegut, amb una gran barba, rumiant, amb una túnica llarga de color salmó, la mà sobre la boca amb el dit índex estès, els ulls mirant avall.

22

Fins al dia d'avui, en Bassam ha estat obsessionat amb el braçalet de caramel de la seva filla. A l'hospital el van anar a trobar el taxista i la botiguera, que havia anat al seient de darrere amb l'Abir. L'Abir tornava a portar la sabata posada, però el braçalet de caramel havia desaparegut: no el portava a la mà, ni al canell ni a cap butxaca.

Al quiròfan, en Bassam li va fer un petó al front. L'Abir encara respirava. Els aparells feien un senyal feble. Era la mena d'hospital que necessitava un altre hospital per funcionar. Els metges feien tot el que podien, però disposaven de poc equipament.

Van decidir traslladar-la al Hadassah, a Jerusalem. Un viatge de vint minuts, a l'altra banda del Mur.

Al cap de dues hores –encara encallats en una ambulància a prop del punt de control–, en Bassam va furgar dins la motxilla de l'escola i va trobar el braçalet sota el llibre de mates.

23

El tret va sortir de la part de darrere d'un jeep en marxa. D'una portella metàl·lica de la porta posterior, de deu centímetres per deu.

24

El cap de la policia fronterera va escriure a l'informe que algú els bombardejava amb pedres des d'un cementiri proper. Els seus homes, va dir, corrien perill mortal.

25

L'Abir tenia deu anys.

26

Sortia de la botiga de teulada metàl·lica amb l'Areen i dues amigues. Eren les nou toques del matí. Els rajos del sol d'hivern arribaven esbiaixats. A l'escola feien una hora d'esbarjo. Estaven a punt de tornar-hi per fer un examen de mates, les taules de multiplicar.

Dotze per vuit, noranta-sis. Dotze per nou, cent vuit.

El sol obria el carrer en canal. Les nenes van passar pel costat dels blocs de formigó entravessats al carrer i per davant de la parada d'autobús. Les seves ombres s'estenien fins a l'altra banda de la barricada de la carretera.

Dotze per dotze, cent quaranta-quatre.

27

28

Quan el jeep blindat va tombar la cantonada, les nenes es van posar a córrer.

29

La bala tenia el cor de metall, però la punta era d'una goma especial vulcanitzada. Quan va tocar el crani de l'Abir, la goma es va deformar lleugerament, però va recuperar la forma original sense cap dany evident a la bala.

30

Els soldats anomenaven les bales píndoles Llätzer: sempre que podien, les recollien i les tornaven a fer servir.

31

L'any següent de l'arribada del mil·lenni, un artista gamberro de Beit Jala va penjar bales de goma buidades com a minúscules menjadores d'ocell als arbres: havia perforat les bales amb una petita incisió, les havia omplert de llavors i les havia penjat a les branques amb filferro.

Penjades a les branques, les bales atreien una munió de moixons: cueretes grogues, pardals, piules gola-roges.

32

El guarda fronterer que havia disparat el tret tenia divuit anys.

33

A la dècada del 1980, durant les operacions al Líban, de vegades demanaven als soldats israelians que posessin per a fotografies oficials amb els membres del seu escamot abans de sortir a una missió.

Quan s'alineaven, demanaven als soldats que es posessin separats, de manera que hi hagués espai entre ells a la foto.

Els fotògrafs no els demanaven res més. Els soldats podien somriure, podien fer mala cara, podien mirar de dret a la càmera o podien mirar a una altra banda. Tant se valia –l'únic que havien de fer era deixar espai entre ells, un pam de separació perquè les espatlles no es toquessin, res més.

Alguns es pensaven que era un ritual, altres s'imaginaven que era una norma militar, altres creien que era una qüestió de decòrum i d'humilitat.

Els soldats s'ajuntaven en grups a la vora dels tancs, a les tendes, al llarg d'una renglera de lliteres, a l'armeria, en un quiosc, a la cantina, al costat de plaques de revestiment d'alumini, amb els turons verds del Líban de fons. Es posaven bé tot un assortiment de boines: verd oliva, negre com el quitrà, gris colom.

Les fotos eren un teatre d'expressivitat: por, fanfarroneria, ansietat, inquietud, insolència. També confusió, quan els demanaven que se separessin

els uns dels altres. Un cop feta la foto, els soldats anaven a complir la seva missió.

En alguns casos passaven dies, en altres, setmanes, en altres, mesos, fins que no s'aclaria el motiu: l'espai entre els soldats era necessari per si la fotografia s'havia d'imprimir als diaris, o mostrar-la per televisió, amb la mort identificada amb un cercle vermell ben definit al voltant de la cara.

34

Per anellar un ocell només s'ha de doblegar el metall al voltant de la pota amb unes alicates de marcatge.

35

Els editors de diaris i els productors de televisió volien evitar a tot preu una imatge amb línies que es trepitgessin. De vegades hi havia cinc o sis cercles en una mateixa fotografia.

36

Per alliberar un ocell d'una xarxa japonesa estesa, la primera cosa que ha de fer un ornitòleg és desnudar la fina tira de niló d'entre les urpes de l'ocell i llavors – segons el grau de forcejament i la quantitat de temps que ha passat atrapat a la xarxa –, desembullar-li, amb calma, les potes, els genolls, la panxa, les aixelles i finalment el cap, aguantant-li tota l'estona les ales ben encastades al martelleig del cor vigilant que no li esqueixi la pell dels dits amb el bec i les urpes.

És com desfer un nus estret d'una cadena de plata que, mentre l'obres, es vol desplegar i bellugar-se, plena de vida, a les teves mans.

Sovint l'ornitòleg li passa un bolígraf o un llapis sota les urpes perquè l'ocell s'hi pugui agafar. Per a ocells més grossos fan servir branques o pals

d'escombres velles.

Alguns ocells, després del marcatge, s'han enlairat amb trossets de pal d'escombra encara entre les urpes.

37

El prototipus de bala de goma es va descobrir a la dècada del 1880, quan la policia de Singapur disparava estelles de pal d'escombra contra els revoltats dels carrers.

38

Al Líban, hi va haver soldats israelians morts pels míssils antitanc Milan fabricats a França, molts milers dels quals van ser venuts pel govern de François Mitterrand primer a Síria, i després, al mercat negre, als combatents de Hezbollah.

A altres els va matar el foc dels tancs soviètics T-55, màquines que es consideraven massa voluminoses i poc manejables fins que un general va suggerir que els tancs s'enterressin i es fessin servir com a fortins. Només sortia el canó de l'arma del tanc. Els combatents en deien tancs taüt. Camuflats, eren difícils de localitzar des de l'aire, però si els descobrien, era fàcil fer explotar en mil bocins aquells objectius enterrats.

Sis soldats van ser morts per combatents que –en una operació coneguda com la Nit dels Planadors– suraven sobre la frontera libanesa amb unes aladetes fetes per ells mateixos, propulsades amb motors de tallagespa, que van atacar un camp israelià. Anaven armats amb AK-47 fabricats a Rússia a més de granades de mà fetes a la República Txeca, no gaire lluny de Theresienstadt, el camp de concentració dirigit per alemanys.

39

Diuen que, fins avui dia, les aus migratòries eviten volar sobre els camps de Theresienstadt.

40

La Nit dels Planadors, el 1987, una de les guardes israelianes, Irina Cantor, va clissar el moviment d'una llum tènue en el cel fosc. Cantor, que havia emigrat d'Austràlia feia dos anys, acabava de començar el servei militar.

Estava segura que aquella ala delta era una cosa llunyana o espectral, una il·lusió òptica a causa d'un núvol esparracat.

Més endavant, al tribunal militar, Cantor va declarar que quan va començar el tiroteig, la visió del planador la va confondre tant que es va pensar que un ocell enorme –un animal immens, prehistòric– havia sorgit de la foscor.

41

Imagineu un cigne xuclat de cop pel motor d'un avió de combat. *Mayday, mayday, mayday*. El cruixit brusc dels ossos i les llargues ales. Un remolí de maquinària. *Mayday, mayday, mayday*. Tartamudeig de metall, trinxadissa de plomes, esqueixament de tendons, mastegament d'ossos. Fragments de bec escopits del motor. *Mayday, mayday, mayday*.

42

Imagineu, després, el pilot expulsat de l'avió, encara lligat al seient, girant en l'aire com una baldufa de Hanukkà amb un ímpetu no gaire diferent que el d'una bala de goma.

El terme *mayday* –encunyat a Anglaterra el 1923, però derivat del francès, *venez m'aider*, veniu a ajudar-me– sempre es repeteix tres vegades, *mayday, mayday, mayday*. La repetició és vital: si només es diu una vegada es podria malentendre, però, dit tres vegades seguides, no es pot confondre amb res més.

L'M-16 que va disparar contra l'Abir s'havia fabricat a prop del poble de Samaria, a Carolina del Nord. Hi ha una colla de pobles i ciutats que es diuen Samaria, al món: vuit a Colòmbia, dos a Mèxic, un al Panamà, a Nicaragua, a Grècia, a Papua Nova Guinea, a les illes Salomó, a Veneçuela, a Austràlia i a Angola.

Samaria també era el lloc on hi havia l'antiga capital del regne d'Israel.

Per disparar bales de goma es fixa un tub de metall al fre de boca d'un rifle de servei M-16. El tub pot contenir fins a vuit bales. Les propulsen trets de fogueig disparats des del carregador de l'arma. Dins de l'accessori hi ha una sèrie de solcs que fan que les bales mantinguin una trajectòria adequada. Els solcs fan uns revolts com les franges d'un bastó de caramel, de manera que la bala surt traçant una espiral perfecta.

Seelonce mayday, o mayday silenci, es manté al canal de ràdio fins que para el senyal d'auxili. Per posar fi a l'alerta, el que demana ajuda diu, una vegada com a mínim, *Seelonce feenee*, una corrupció anglesa de *silence fini*.

47

Van enterrar François Mitterrand a Jarnac, a la riba del riu on jugava de petit, un llampec verd salobre que es mou veloçment, travessat per les ombres que projecten les parres que pengen.

Poc abans de morir, va parpellejar i va dir al metge: estic devorat per dintre.

48

L'Abir duia l'uniforme de l'escola –brusa blanca, rebeca blau marí, faldilla blava amb pantalons fins al turmell a sota, mitjons blaus, sabates de xarol blau fosc una mica ratllades. A més del braçalet de caramel, a la cartera de cuir marró hi havia dos quaderns d'exercicis i tres llibres infantils, tots en àrab, si bé en Bassam s'havia plantejat ensenyar-li algunes paraules en hebreu, que ell havia après quan era adolescent, feia molts anys, a la presó d'Hebron, on havia passat set anys tancat.

49

Als altres presoners els agradava el seu tarannà tranquil. Tenia un no-sé-què de misteriós, aquell noi coix de disset anys, de pell fosca, fort i fibrós, callat. Sempre era el primer de fer un pas endavant a la cantina quan arribaven els guardes de la presó. La coixesa li donava avantatge. El primer parell de cops de porra semblaven gairebé desganats. Sovint era l'últim pres que queia: les pallisses més brutals encara havien d'arribar.